

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja:

v Ljubljani na dom dostavljen
celo leto K 24—
pol leta 12—
četrt leta 6—
na mesec 2—

v upravnistvu prejeman:

celo leto K 22—
pol leta 11—
četrt leta 5-50
na mesec 1-90

Izjava vsak dan sveder izjavniškega modela in pravilnik.

Inserti veljajo: petostopna peti vrsta za enkrat po 14 vin, za dvakrat po 12 vin, za trikrat ali večkrat po 10 vin. Pri večjih insercijah po dogovoru. Upravnistvu naj se pošiljajo naročnine, reklamacije, inserti itd. to je administrativne stvari.

Povsemna številka velja 10 vinarjev.

Na pismena naročila brez istodobne vpslatve naročnine se ne ozira.
Naredna tiskarna telefon št. 85.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

za Avstro-Ogrsko:
celo leto K 25—
pol leta 13—
četrt leta 6-50
na mesec 2-30

za Nemčijo:
celo leto K 28—
za Ameriko in vse druge dežele:
celo leto K 30—

Dopisi naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo: Knalova ulica št. 5, (v pritličju levo), telefon št. 34.

Vprašanjem glede inseratov naj se priloži za odgovor dopisnica ali znakica. Upravnistvo: Knalova ulica št. 5, (spodaj, dvorišče levo), telefon št. 85.

Železniška zveza 3 Dalmacijo.

Glede železniške zveze z Dalmacijo, na kateri je Kranjska dežela v največji meri interesirana, ima ogrska vlada zopet novo mnenje.

Kakor znano, je bila prvotno med dunajsko in peštansko vlado dogovorjena železniška zveza, ki bi šla iz Novega mesta na Karlovec in potem od Ogulina na Knin. Naenkrat so Madžari iztaknili, da je ta zveza predraga, da bi bili stavni stroški za progo čez Liko previsoki in začeli so se zavzemati za progo po dolini Uni, čez, ta je cenejša in ugodnejša. In avstrijska vlada se je takoj vdala in se začela zavzemati za to novo progo, da bi bila z njo naša državna polovica hudo zadeta, kajti z njo bi ne bila ustvarjena železniška zveza med Avstrijo in med Dalmacijo, nego med Ogrsko in Dalmacijo, dobiček bi imela Ogrska, ne Avstrija.

Zdar naenkrat pa si je ogrska vlada stvar premislila in ministrski predsednik Khuen-Hedervary je v delegaciji naznanil, da je ogrska vlada opustila načrt zgraditi železniško zvezo z Dalmacijo po dolini Uni in se odločila vendarle za zgradbo liške železnice za progo od Ogulina do Knina tako, da bi zveza med Avstrijo in Dalmacijo tekla čez Kranjsko.

Kaj je povzročilo to premembo v mišljenju ogrske vlade, ni težko uganiti. Povzročil jo je odpor Hrvatov in Srbov proti železnici po dolini Uni. Že desetletja se bore Hrvati in Srbi za zgradbo liške železnice. Pri zadnjih volitvah so šli v boj tudi za to železnico in če hoče hrvaški ban Tomašić v novem, hrvaškem saboru dobiti večino, mora med drugimi koncesijami zagotoviti tudi zgradbo liške železnice.

Obljubljena je sedaj liška železnica. Če pa se bo tudi zgradila, je še drugo vprašanje. Ogrske vlade so z obljubami še radodarnije, kakor avstrijske, a prelomiti kako dano obljubo jim ni še nikoli delalo pomislekov ali skrbi.

Za Kranjsko deželo je največjega pomena, da se zgradi liška železnica, da bi torej šla železniška zveza med Avstrijo in med Dalmacijo čez Kranjsko.

deželo in zato bodo morali poslanci napetivse sile, da dunajska vlada ne bo zopet omahovala in odnehala, če bi si Madžari hoteli stvar novič premisliti.

Zakaj gotovosti, da se bo liška železnica zgradila, ni nobene, navzile izjavi, ki jo je podal ogrski ministrski predsednik grof Khuen-Hedervary v ogrski delegaciji. Stvar je namreč ta, da Madžari sploh nečejo železniške zveze z Dalmacijo, tudi če bi šla po ogrskem ozemlju, kakor je to že namignil član gosposke zbornice grof Latour.

Prezgodaj bi torej bilo že zdaj triumfirati zaradi naznanila grofa Khuen-Hedervarya. Že zaradi tega, ker ima ta izjava pred vsem namen, omogočiti tako uredbo hrvaških razmer kakršno si želi ogrski ministrski predsednik in hrvaški ban. Ta izjava ima svoj izvir v političnih težkočah in je vrh tega tako nejasno formulirana, da ogrske vlade, kar nič ne veže nego ji pušča popolno svobodo, da si v gotovem trenutku stvar lahko zopet — premisli.

Narodna delavska organizacija v Trstu in — „Slovenec“.

Iz Trsta, 17. novembra.

„Slovenec“ je v svoji ponedeljkovi številki priobčil dopis iz Trsta o N. D. O., iz katerega odseva sama gola zavist in škodoželjno hinavstvo.

Klerikalni dopisnik opisuje »neuspehe« N. D. O., katerih je kriv edino le bivši predsednik N. D. O. dr. Josip Mandić, katerega predložbe, je, kakor kakega prekuceha. Blebeče nadalje o nastalem razporu med »Edinjaši« in vodstvom N. D. O. ter o nasprotstvu med Mandićem in dr. Rybařom, kateri poslednji bi bil na shodu N. D. O. kmalu izvoljen. — Mandić, da se je končno onemogočil in tako je prišel sedaj odbor popolnoma v »Edinjaške« roke. Posebno veselje ima klerikalno dopisništvo nad tem, ker je prenehalo izhajati glasilo N. D. O. »Narodni delavec«, kateri da je priobčeval same »konfuzne« članke.

Vse, kar je »namazal« klerikalni dopisnik, je samo natoleevanje in ka-

kor že uvodoma rečeno — grda klerikalna zavist. — Klerikalni združbarji ne morejo preboleti tega, ker se jim njih tolilkratni poskus, zaneesti med tržaške Slovence razdor in prepir, ne posreči in da oni v Trstu veljajo toliko, kolikor deset — ničel.

Zato pa iz same zavisti vohunijo in prežijo; kje bi zasledili kak mali razporek v narodnih vrstah, da ga potem po svoje zavijejo, sto-krat povečajo in kot »veliko senzaci-jo« prikazujejo klerikalni javnosti. — Ali nekaj bodi tukaj mimogrede po-vedano na uho klerikalnim hujska-čem:

Zanašajo se na pametno in trezno vodstvo tržaških Slovencev in za-pajajo politični zrelosti in rodoljub-ju tržaške slovenske mase, se želje kranjskih klerikalcev in njih izven-kranjskih trahantov še dolgo, dolgo ne bodo uresničile, tako, da bo klerikalni solzar imel še velikokrat zape-ti »žalostinko« o tržaški »temni točki«.

Kar se pa tiče N. D. O. smo v prijetnem položaju konstatirali, da je na trdnjejših nogah, kakor kdaj po-prej. — Seveda se v današnjih dneh ne jemlje uspehov, kakor bi to kdo hotel, saj še vsemogočni kranjski klerikalci ne dosežejo vsega, kar bi že-leli. Smelo pa lahko trdimo, da je ravno N. D. Organizacija v svoji kratki dobi neznansko veliko storila in tudi mnogo dobrega in koristnega dosegla za tržaško slovensko delav-stvo. Obrekovanje »Slovenec« dr. Mandića gotovo ne doseže, kajti ravo on je za slovensko delavstvo več storil in žrtvoval, kakor vsi klerikal-ni brezverci in hinavski očenašarji. Dr. Mandić je žrtvoval za trž. delavce dragi čas in še dražje svoje zdravje; delal je in dela še danes za N. D. O. z vsemi svojimi močmi, kar dobro ve in zna upoštevati tržaško delavstvo.

Da je prišlo pri raznih sejah in razpravah semtertja do malenkostnih nesoglasij med odborniki, to se pač dogaja povsod, v vsakem še tako ma-lem, ne pa v velikem društvu, kakor je N. D. O. Grda laž pa je, da bi bil dr. Rybař na shodu N. D. O. kmalu izvoljen. — Bil je pač vedno živah-no pozdravljen ko se je prikazal. Tr-žaško delavstvo zna tega vzor moža-rodoljuba in dobrotnika preveč visoko ceniti in ga iz dna hvaležne duše spoštovati, da bi se kdaj tako daleč spozbalo. — To bi storili k večjemu kaki zabiti klerikalni butci!

Glede glasila N. D. O. »Narodna delavca« se je pa »Slovenec« dopisunče pošteno urezalo. — Imeno-vani list prične namreč že s prihodi-njim petkom redno izhajati in upati je, da dobi »Slovenec« obrekovalce že v prihodnji številki zaslužen od-govor. Torej, veliko prezgodaj je bi-lo hudobno in škodoželjno — veselje! — Klerikalno, razdora v slovenskih vrstah željno revše je že gledalo v du-hu, kako se odpirajo na stečaj kleri-kalna vrata v ulici San Francesco in kako drve »izgrubljenec« narodne ma-se v klerikalni tabor! Ah — es wär' zu schön gewesen! — Bile so le sanje! Tam bo še nadalje prostor le za ome-jene dekle, klerikalne hinavce, ki po-šiljajo svoje otroke v Legine šole in za klerikalne brezverce, ki slučajno sede pri klerikalnem koritu.

Za prosep N. D. O. naj se pa »Slovenec« nikar ne boji; zato bo skrbel in nam jamči novi odbor. — Dolžnost tega odbora je, da onemogo-či vsakojake nepoklicane hujskače, ki bi hoteli netiti med delavstvom pre-pir in organizaciji s tem škodovati. — Na razno klerikalno in drugo po-klicano in nepoklicano blebetanje naj se pa vodstvo N. D. O. ne ozira, temveč naj gre dalje svojo začrtano pot v prid slovenskega delavstva in v korist slovenske stvari ob Adriji.

Iz Matenle vasi na Notranjskem.

Dolgotrajni boj za gradbeni pro-stor nove dvorazredne ljudske šole se bliža srečno svojemu, a kakor se-daj stvar izgleda, žalibog nesrečne-mu — koncu. Dne 15. novembra se vršeca komisija je namreč določila prostor poleg Sv. Ivanske cerkve, poleg pokopališča, na skrajno vlaž-nem prostoru. Strokovnjaki, navzoči pri komisiji, so se ob sebi umevno iz-rzili soglasno proti temu terenu, ta-ko iz gradbenega, kakor tudi iz pe-dagogičnega in zdravstvenega stališ-ča. Večina občinskega odbora sla-vinskega je pa glasovala za ta pro-stor, prvič, ker g. župnik tako želi-jo, drugič pa, ker se ta prostor za-stonj dobi. To štedenje je pa dvomlji-vo in neumestno. Tu prihraniti 200 do 400 K (za to ceno se bi namreč do-bil suh in pripraven prostor na des-nem bregu Pivke), pri tem pa potro-šiti 3—5000 K več za gradbo, plani-

ranje itd., končno pa imeti skazeno stavbo, v kateri se ne bi upal stane-vati noben pameten učitelj — misli-mo, da ni baš previdno in dobro pre-udarjeno. V poštev pa pride tudi, posebno v jeseni in zimi, večkrat na-raščajoča Pivka, katere preplavi pot, po kateri koraka vsak dan oko-lu 90 otrok k in od šolskega pouka. In ko bi slavna komisija le en dan pozneje prišla, to je dne 16. novem-bra, brodira bi iz Matenjevasi, oziroma Rakitnika grede do 30 cm globo-ko vodo, katere časih naraste do pol metra čez pot, ter stoji 2—5 dni. Ob takih dneh je šolski pouk izključen, dočim bi se lahko vršil, ako bi ne moglo priti 15—20 otrok iz Grobiš- na desni breg Pivke.

Upamo pa, da pri tem ne ostane ter se gg. strokovnjaki in čuvatelji zakona zavzemajo za to, da ne bode treba pošiljati svojih otrok v vlažno in nezdravo zgradbo (pomisli naj se samo na pokopališče in mrtvašnico v času eventualne epidemije), včasih po poti visoko preplavljeni. Če pa pri tem ostane, bije to v obraz kuturi 20. stoletja, katere skrb velja v ve-liko meri občni higijeni, koliko več še higijeni otrok.

Dnevne vesti.

+ Na Češkem in na Kranjskem. Za podpredsednika višjega sodišča v Pragi je imenovan Čeh dr. Matouš. To mesto je doslej zavzemal Nemec. Seveda vpijejo zdaj Nemci na vse grlo, da so bili oropani za važno služ-bo, ravno tisti Nemci, ki pravijo, da je vlada storila prav in dobro, ko je za predsednika ljubljanskega dežel-nega sodišča imenovala nemškega racionalca Elsnerja.

+ Na javnem shodu v Idriji mi-nolo nedeljo je deželni poslanec E. Gangl podal svojim volilecem poro-čilo o zadnjem zasedanju kranjskega deželnega zbora. Shod se je vršil v dvorani gostilne g. Štravšove in je bil zelo mnogobrojno obiskan. Posla-nec Gangl je v nad uro trajajočem govoru vsestransko obrazložil zadnje zasedanje deželnega zbora. Na pred-log Fr. Tavzeza je shod soglasno sprejel sledečo resolucijo: javni ljud-ski shod jemlje na znanje poročilo deželnega poslanca E. Gangla ter se mu zahvaljuje za vestno in marljivo izvrševanje njegovega poslanskega mandata. Na to se je razvila debata

LISTEK.

Jubilejska umetniška razstava.

Naš Jakopič je res občudova-nja vreden mož. Ne država, ne deže-la, ne slovenska prestolnica ne zmoro-če toliko, da bi ugodeli, le recimo, upravičeni zahtevi po slovenskem umetniškem hramu, Jakopič pa gre in ga nam postavi na lastno nevar-nost, prav kakor bi mu bila dana lo-gastva.

Mi pravimo: »Daj, pa nam pri-redi kaj razstav, da se nam bodo pa-sele oči in da se bomo pred svetom postavili.« In Jakopič gre in prireja razstavo za razstavo, prav kakor bi ne vedel, da se na nas ne sme prav nič zanašati in da je veliko vpraša-nje, ali potem tudi res kdaj pogleda-mo v njegovo razstavo.

Nam zavednim Slovincem do vr-ha zadostuje že sama zavest, da ima-mo svoj umetniški paviljon in da imamo svoje umetniške razstave. V tem pogledu smo si vsi enaki, vsi, kolikor nas šteje med cvet in ponos milega slovenskega naroda, pa naj smo narodno ženstvo ali narodno moštvo.

Saj če se takole premisli, bi končno res bila naša dolžnost Jako-piča podpreti tako ali drugače. Ali, ljuba duša. Kdo bo pa hodil v razsta-vo? Prvič to pri nas še ni moderno, drugič pa grem s tisto krono lahko v kavarno ali pa, kar je še boljše, v go-stilno pa je ravno tako opravljeno in še nobel sem zraven in sit.

Vidite, prijatelj Jakopič, takšno je naše stališče in zato se ne čudite, če vam po vašem umetniškem pavil-jonu pajčevin ne ometajo cilindri in nagizdani klobuki, ampak ponižni kmečki in delavski in študentovski kastoreci. Kaj bi nas bilo sram istine, da pride v vaš paviljon več revnih ljudi, nego nas od inteligence, saj mi imamo nazore in imamo zavest.

In če bi danes na tem mestu še tako zarobantil, jaz ne verjamem, da bi kaj pomagalo. Saj vem, kako je. »Podlistek! O jubilejski razstavi! Ah, ne berem! Veste, jaz nisem za takšne puste stvari. Jaz sem bolj re-cimo za pariške večere ali za skriv-nostne orgije v pampelnškem semo-stanu in tako.«

Toda Jakopič je in ostane obču-dovanja vreden mož in kadar bodo velike idejaliste in nesebičneže po-svečevali v svetnike, bode Jakopič med njimi odkazano odlično mesto. Tudi ne dvomim, da mu bomo po-tem ko bode izkrmel, postavili spo-menik.

Nad 250 različnih del je to pot zbral v razstavo, ki naj pokaže, kako se je na slovenski zemlji umetnost razvijala za življenja in vladanja Nj. Veličanstva našega cesarja Franca Jožefa I.

Naša razstava obsega torej dolgo dobo 80 let, od 1830. do današnjih dni, in ker smo pravkar slavili cesarjevo osemdesetletnico, je Jakopič to razstavo upravičeno nazval Jubilej-sko razstavo. Tako je v tej izložbi združil dva pomembna momenta: na eni strani je poskrbel, da se tudi mi Slovenci v tradicionalni svoji ljubez-ni ob teh svečanih dneh ljudomilema vladarju poklonimo s kulturnim či-nom, na drugi strani pa je ustregel že dolgo gojeni naši želji videti pred seboj zbrana dela, iz katerih bi se da-lo razbrati, ali Slovenci tudi na umetniškem polju napredujemo, ali pa smo v razvoju zaostali.

Z ogromnimi stroški je po širni slovenski zemlji nabral toliko umet-niškega blaga, da je v sicer obširnem paviljonu zmanjkalo prostora. Ni bi-la lahka stvar zbrati te priče naše umetniške prošlosti. Kajti razstve-ne so na vse vetrove, le malo jih je shranjenih v večjih zbirkah, večina jih je v zasebni lasti. Kakor smo iz srca hvaležni Jakopiču, tako smo hvaležni tudi vsem tistim, ki so svoje zasebno last radevolje prepustili jav-nosti na ogled in omogočili razstavo, ki v nas budi ponos in pogum. Saj

nam izpričuje, da navzile vsem ne-ugodnostim umetnost na naši sloven-ski zemlji napreduje, da je v nas mo-č, ki vodi k višku. Videli bomo, da so v tej dolgi dobi bili trenotki, ko je kazalo, da nam umetnost v ne-ugodnostih razmer usahne, da pa so se vedno iznova rodili dnevi, ko je umetnost slovenske zemlje zacvetela v tako prelestnem cvetju, da je sveža radost zavela preko naših poljan. Tako valovanje se kaže v kulturnem razvoju vsakega naroda, dobro pa ti-stemu, v katerem ti valovi ne splah-nevajo, marveč se povzpenjajo više in više. In pri nas valove vedno vi-še... Zato Jubilejne razstave ne ostavljamo z gorjupim, ampak z na-depolnim srcem.

Zdi se mi, da ni napačno, kar je svoje dni zapisal vitez Strahl: Zna-čilno za vse na Kranjskem delujoče umetnike je, da se ne marajo družiti v strokovne zveze, kakor so se nekaj družili stari mojstri, in da ne skrbje za naraščaj. Veled tega si mora vsak na novo nastopajoči umetnik poskr-beti nov krog odjemalcev in prav ker ni stalnega odjemalstva, in stal-nega zaslužka, zato ni stalnega razvoja. Vrh tega treba uvaževati, kar eta z ozirom na razvoj umetnosti v prošlem stoletju približa Flis in Zvonov »prijatelj domače umetno-sti«: »V naši domovini nedostaja vzpodbude in naročil za velika mo-numentalna dela, v katerih bi mogli

zelo nadarjeni in zmožni domači umetniki razviti vso silo svojega ta-lenta. Mecenatje so pri nas skoroda nepoznane prikazni. Zato morajo na-še najboljše moči priznanja in za-sluzka iskati zunaj dežele ter posoja-ti tujcem glavo in roke. Kar pa jih je ostalo v domovini, so se morali ome-jevati na dela manjšega obsega. Na tem polju pa so nekateri ustvarili de-sti prav znamenitega.«

Monumentalnih del doba, kate-ro razmotrivamo, do časov Wolfa in Šubicev ni izzorila. Pa tudi posledj je njihovo število le skromno: nekaj stropov v cerkvah, dekorativna dela v muzeju in gledališču in nekaj jav-nih spomenikov. Vse pa kaže, da se tudi v tem oziru poslednje čase obra-ča na boljše. Kajti ni le, da nam je nedavno vstala mlada, krepko raz-mahujoča se umetnost, tudi javnost se je začela zavzemati zanjo in jo podpirati če že ne z večjimi naročili, pa vsaj s sicer vedno še skromnim nakupovanjem umotvorov. Takšnik časov seveda še nismo dočakali, ka-kršni so bili tisti, ko si je Matevž Langus s samim čopičem prilažil toliko, da je mogel zapustiti lepo pre-moženje 80.000 K in ustanoviti dija-ško ustanovo. Pa niti ni bil bog ve kolik umetnik.

(Dalje prihodnjik.)

o preloženju idrijskega ljudskošolskega vprašanja in soglasno sprejela resolucija: Deželni odbor vojvodine Kranjske je v svoji XXXI. seji dne 27. oktobra 1910 soglasno sklenil, da žela ne prevzame od rudniške uprave vzdrževane ljudske šole v Idriji. S tem sklepom je od strani dežele to vprašanje rešeno. Javni ljudski šol, vršec se v Idriji dne 13. novembra 1910, zatorej I. pozivlja c. kr. ministrstvo za javna dela, naj sedaj končno uredi idrijsko ljudskošolsko vprašanje tako, kakor bo to šoli, idrijskemu prebivalstvu in rudniku samemu v korist. Pred vsem naj izpolni sedanjo deklaro 7razrednico z osmim razredom in naj uredi službene in pravne razmere učiteljstva; II. pozivlja c. kr. vlado, naj reši idrijsko ljudskošolsko vprašanje na ta način, da c. kr. rudniško deško in deklaro ljudsko šolo — to zadnjo izpopolnjuje z osmim razredom — ki jo sedaj upravlja in oskrbuje c. kr. ministrstvo za javna dela, prevzame z učiteljstvom vred c. kr. ministrstvo za uk in bogocestje kot državno ljudsko šolo.

+ Težak zakon. Ljudje, ki se sanjajo za občinske volitve v Ljubljani, se pritožujejo, da novega občinskega volilnega reda ne razumejo. V resnici je ta novi občinski volilni red jako kompliciran in ga je prav težko razumeti. Postave so že tako pisane strogo juridično in so vsled tega težko umljive, kaj šele ta občinski volilni red. Človek mora biti jurist in sicer dober jurist, če se naj v tem težkem zakonu spozna. Kdor ni jurist, ga ne bo razumel. Ker je pa v običnem interesu, v interesu vseh strank, da so volitve dobro in natančno poučeni o vseh določbah tega težkega zakona, je na prošnjo narodno-napredne stranke odlični jurist sestavil popularno pisan »Volilski katekizem«, ki v kratkem izide in na katerega že zdaj opozarjamo volilce ljubljanske.

+ Tržaški deželni zbor je imel 16. t. m. svoj vihar, ker je nauredil posl. Puecher imenoval bišne posestnike »izsesovalce mesta«. Ker Puecher večerjati napada ni hotel preklicati, so hoteli poslanci večine zapustiti zbornico, a predsednik je naglo razglasil, da je zasedanje zaključeno.

+ Kandidatje za tržaško škofovo stolico. »Edinost« poroča: Ker je kandidatura mons. Castellitza, kakor kaže, popolnoma stopila v ozadje, je baje zopet kandidatura dr. Faidutti stopila v ospredje. — Pravi, da je bil Faidutti radi tega tudi poklican na Dunaj, ali da si je — ker je vodstvo socialne akcije v Furlaniji v njegovih rokah — pridržal časa za pomislek, ali naj sprejme škofovo čast ali ne. Govori se pa še vedno tudi o kandidaturah Nemca Lohningerja in Lupetine in še o neki drugi kandidaturi. Vsekako je pa že več nego dovolj tega natezanja in ta sediševanka traja že dlje, nego je koristno za škofijo in tudi dlje, nego je — potrebno. Na Dunaju naj bi se že enkrat odrekli misli na izvestne eksperimente ad maiorem — Germaniae gloriam in naj bi stvar rešili tako, kakor zahtevajo naravne razmere, da enkrat škofija dobi svojega glavarja in z njim normalne razmere ter da se neha stanje, ob katerem visita v zraku duhovščina s svojimi interesi in rešitev raznih nujnih vprašanj. Pridodajamo še, da smo gornje informacije prejeli iz cerkvenih krogov.

+ Vsiljivo društvo sv. Bonifacija. To klerikalno društvo, katerega predsednik je znani klerikalni agitator pater Galen, je tako usiljivo, kakor podrepna muha. Tako je dobil n. pr. nek naš prijatelj za svoj god, katerega je obhajal na dan sv. Leopolda, od tega društva v kuverti štiri razglednice in pa štiri podobice s sv. Leopoldom, zraven je bila pa seveda priložena poštno-branilnična položnica. Dotičnik je seveda vso stvar hvaležno vrnil. Tako beračenje je že višek nesramnosti!

+ Vihar v nižjavstrijskem deželnem zboru. Pri razpravljanju o raznih šolskih stvareh se je govorilo tudi o zanemarjenosti proletarskih otrok. Soc.-demokrat dr. Renner je dejal med drugim: ... Ali naj bo otrok odgovoren za žalostne razmere v proletarskih krogih? Če pride delavec zvečer domov, truden ... Tu jo zakliska kršč.-socialni pater Banchinger: ... in pijane. — Dr. Renner: Nikjer se toliko ne pijančuje, kakor pri farjih in po klostrih. — Nastal je vihar in psovke se letele sem in tja, da je bilo »veselje«.

+ Ljudski šol bo dne 20. t. m. popoldne na Vačah.

+ Petdesetletnica doktorskega jubileja je obhajal večerj c. in kr. višji štabni zdravnik dr. Valentin Janežič.

— Ivan Bavdek †. Večerj popoldne je bil pokopan tako rano, takorekno s peresom v roki umrla naš tovariš gospod Ivan Bavdek »Narodna tiskarna« je položila venec na njegovo krsto in tudi ni pozabila na njegovo rodino. Zadnjo čast je izkazalo pokoninomu mnogo prijateljev in stanovskih tovarišev.

— Usoda slovenskega žurnalista je vse prej kakor prijetna, v življenju je vse navadno s trnjam posuto, a če omaga in umrje, se ga ravno tišči ne spominjajo, za katere je največ storil. To se je pokazalo pri pogrebu umrlega našega tovariša Bavdeka. Pokojnik je poročal o vseh mogočih družinskih zborovanjih in prireditvah. Če ure je moral presedati pri zborovanjih, poslušati čevkanje in je potem spravljati v pametno obliko. Nikjer na svetu ni to razvado, da bi časniki karji tako tlačili vsakovrstnim, dostikrat prav malo koristnim društvom, kakor pri nas. Koliko časa so vzela ta društva pokojnemu Bavdeku, koliko dela so mu provzročila! A ne o n o teh društvih mu ni izkazalo zadnje časti. Taka je usoda slovenskega časnika!

— Regulacija Ljubljane. Kakor smo že poročali, se poteguje baron Codelli za to, da naj se jez, ki se napravi na Ljubljani pomakne za 500 metrov niže, da bi se tudi pod Ljubljano ležale občine Dobrunje itd. mogle koristiti regulirane Ljubljane. Baron Codelli ima pa še druge načrte. Ustanovil bi rad nekaj električnih tramvaj na vodi. Čolni ali ladje bi se po Ljubljani gonile z električno silo in bi bila napeljava elektrike narajena po žicah, kakor je pri cestni železnici. To bi bilo gotovo dobro in koristno, če bi se uresničilo.

Občinski sluga v stiski. Posvetilo mladoletnega Franca in Matevža Gvajca v Jaršah bi se moralo vsled oblastiškega ukaza v najem dati, živina in pa pridelki bi se morali pa na javni dražbi prodati. To pa ni bilo nikakor všeč obema bratom. Je hotel občinski sluga Jožef Sever iz Ježice pretekle nedelje dotični ukaz pred cerkvijo v Smartnu prebrati, so ga obkolili oba brata in drugi njihovi tovariši ter skušali to preprečiti. Prav posebno se je odlikoval pri tem zidarski pomočnik Anton Cegnar. Izjavil je, da je občinski sluga Sever aretiran in ga je hotel s pomočjo svojih tovarišev zapreti na dvorišče gostilničarja Dolničarja v Smartnem. To bi se nedvomno tudi zgodilo, če bi se več posestnikov ne zavzelo za občinskega slugo ter ga oprostilo iz kritičnega stanja.

Tatvine. 11. t. m. so ukradli posestnici Franciški Ovnovi v Podsmreki pet verig in dve gnojni vili. Razventega so v hlevu odrezali konju rep. — V Škofljici so ukradli Janezu Cuzziu srebrno žensko uro z navadnim pokrovom brez sekundnega kazaleca, na zadnjem pokrovu ste vrezani črki M. G. — Dinar Franc Marn iz Marije Device v Polju je ukradel posestniku in gostilničarju Janezu Garčarju v Spodnji Zadobrovi 12 kron vredno verigo ter jo prodal neki posestnici v Zgornji Zadobrovi za dve kroni.

Nočni izgredi. Med domačimi in tujimi železniškimi delavci v Vevčah vlada že delj časa napeto in sovražno razmerje. 13. t. m. okoli desetih je šlo pet domačih delavcev k stanovanju tujih delavcev ter zahtevalo, naj se jim odpre. Ko se to ni zgodilo in ko tudi s silo niso mogli vdreti, so začeli metati opeko in kamenje v stanovanje. Vsega skupaj so zmetali dvajset opek v stanovanje in sicer s tako silo, da so razbili trin dvajset šip ter skrivili celo železno mrežo pri oknih ter jo deloma iztrgali iz zidu. V stanovanju se nahajajoči delavci so zlezli pod postelje, da se obvarujejo kamnov in opek. V kritičnem času je prišel domov tudi delavec in hišnik Franc Cazula, ki stanuje v isti hiši, ter hotel iti spat. Pred hišo so ga pa razgrajali napadli, ga vrgli na tla, obdelovali s čevlji in suvali z nožmi. Cazula je zadobil več težkih ran in notranjih poškodb. Še tisto noč so ga morali prepeljati v deželno bolnico.

Napad. V Vevčah je 12. t. m. ponoči nepoznan delavec na cesti napadel brez vsakega poviška železniškega delavca Janeza Obrezo ter ga z nožem težko ranil.

Ugriznil ga je. Kajzar Franc Brodar iz Dol v dobskem okraju se je 12. t. m. v neki gostilni prepiral z kajzarjem in kovačem Francem Sinkovcem. Ta ga je v prepiru ugriznil v palec in ga razventega še težko z nožem ranil na glavi.

Železniška proga Trebnje - Št. Janž ima še vedno velike nedostatke. Dne 15. t. m. je večerni vlak, ki je odhajal iz Trebnja, imel posebno srečo. V temni noči med dežjem je strojevodja med vožnjo brzo ustavil vlak, ker je videl, da se mu daje znamenje, da preti nesreča. Vlak se je nemudoma ustavil in potniki so z strahom poizvedovali o vzroku. Pričeli smo se, da se je odrgala velika skala ter vsled deževja padla na žel. tir. Trajalo je trideset ure, da so skalo razstrelili in odstranili, na kar se je vlak pomikal naprej. Strojvodju gre, če tudi je Nemec, vsa hvala, da je preprečil gotovo smrt vsem potnikom, med njimi tudi meni, Peter Strelnu.

Umrli je v Logatcu v starosti 82 let ga. Lucija Majdič roj. Slabie, mati ondodnega c. kr. okrajnega živnozdravnika P. v m.l.

Nebo in svojo ljubico je hotel ustreliti. »Soča« poroča iz Sela na Vipavskem, da je hotel v soboto nek manj prištel klerikalno stranko ustreliti sebe in svojo ljubico, ker so stari preprečili, da ne sme več z njim obsevat. Zaradi tega se ga prijel oročnik ter ga odpeljal v zapor v Ajdovščino.

V Viki gori izpraznjeno službo c. kr. poštarice je dobila ondodna oficijantinja gđ. Emilija Gasparin.

Reservista pogrešajo. Iz Celja poročajo: Nadomestni rezervist Boštjan Šlak iz Rimskega toplice je odšel že v nedeljo popoldne domov, pa se do danes še ni vrnil v vojašnico. Ne ve se, ali je ubežal ali se mu je pripetila kak nesreča.

Brez pomoči v teški uri. Iz Kozjega se poroča: 12. t. m. je bila posestnica Neža Kangler poklicana k sosedu Neži Simonič, da ji pomaga pri porodu. Kangler ni hotela iti, pa je opozorila, da se pošlje po babico Marijo Pirnat. A mož Simonič je to odklonil, češ, da je babica predraga in je poklical namesto babice neko prevzitarico Ano Bračun, ki je že večkrat pomagala pri porodih. Tudi Bračun se je začetkom branila, a nazadnje se udala prošnji. Popoldne je Neža Simonič brez posebnih težkoč in brez pomoči Ane Bračun porodila zdravega dečka. Ko se je pa zvečer njeno stanje vsled krvavenja poslabšalo, je zopet zahtevala Bračun, da se pošlje po babico ali zdravnika, kar pa porodnica ni dopustila. Šele drugi dan, ko je Simonič umirala, so poslali po zdravnika, ki pa je došel prepozno, ker je med tem porodnica že umrla. O tem slučaju se bo obravnavalo še pred sodnijo.

Uboj. V Št. Ilju je bil v soboto med prepripi v neki gostilni zaboden posestnikov sin J. Flogi. Valentin Jazbec mu je sunil nož do ročaja v trebuh, nakar je Flogi kmalu umrl.

Požar. 28. okt. t. l. je v lesenem, s slamo kritek skladišču sena veleposestnika Jož. Mursa v Spodnjem Krapju izbruhnil ogenj, ki je celo skladišče popolnoma uničil. Škode je 1400 K, zavarovalnica znaša samo 200 K. — 11. t. m. je zgorelo gospodarsko poslopje Alojzija Belarja, vulgo Fürsta v Šavnicah. Ogenj je uničil vso krmo, zrnje in gospodarstvo. Posestnik ima škode 3000 K. V sled krepkega prizadevanja sosedov se je posrečilo zadržati, da se ni ogenj razširil na živinske hleve in stanovanje. Posestnikova žena je dobila močne opekline na nogah. Vzrok požara še ni znan.

V Dravo je skočil v Trajbergu sedemdesetletni občinski sluga in nočni čuvaj Anton Dežman iz obupa, ker je imel poleg prostega stanovanja le še 36 kron mesečne plače. Mož je utonil. Zapustil je vdovo enake starosti.

Poživiljen človek. Orožništvo v Brestenau pri Mixnitzu je v torek aretiralo hlapca Jurja Kohlhoferja ter ga oddalo sodišču v Brucku ob Muri. Kohlhofer je pretekli ponedeljek v nekem gozdu hotel zlorabiti neko šolarico ter ji je pri tem prizadejal z nožem več ran.

V mlino ponesrečil. Oletni deček Franc Jug iz Ušnika na Goriškem se je igral v mlino. Pri tem je prišel z nogami preblizu mlinskega kamna ter dobil težke poškodbe. Prenesli so ga v goriško bolnico.

Iz prisilne delavnice v Ljubljani je pobegnil France Tončič. Prijeli so ga orožniki v Grgarju na Goriškem, kjer je beračil ter se pri tem kazal jako plašnega. Najprej je rekel, da se piše Primožič, potem pa je povedal končno, da je Tončič ter da je ušel iz ljubljanske prisilne delavnice.

Vihar ob Jadranskem morju. Iz Trsta poročajo: Vihar je napravil ob vsej istrski obali velikansko škodo. Iz vseh obmorskih mest poročajo, da se je morje razlilo čez obalo in preplavilo ceste. Prav posebno so razdejane saline v Kopru. V Pazinu je celo spodnje mesto preplavljeno. V Rovinju je posebno kolodvor zelo poškodovan in tudi železniški promet je bil oviran. V Trzinu so bile tri ribiške kočice popolnoma razdejane in stanovalci so se z največjim trdom rešili. Voda je stala poldrugi meter visoko.

K veliki nesreči na morju. Pišejo nam: O veliki nesreči v puljski vojni luki, o kateri smo v prvem hipu nesreče poročali, smo dognali pozneje še o tretjem ponesrečenem vojaku, ki je tudi za vselej izginil v razjarjenih morskimi valovi. Izven že imenovanega štabnega podčastnika sta ponesrečila: Quartiermeister Franc Gartner iz Pieberschlag na Gornjem Avstrijskem in nadmatroz Ivan Kocjan, rod. Dalmatince. Oni podčastnik, ki je bil slučajno vjet na verigah, leži v bolnišnici vojne mornarice. Trupla ponesrečenih iščejo vse te dni, ali niso dobili niti enega ponesrečenih.

Čudna vrtola. Večerj je bilo tako lepo jasno, da je bilo misliti, da se bode sedaj začela najlepša jesen. Tudi večer je bil kakor isto lice. Kar nenadoma se zneni noč in daš je začel liti, kakor bi imel »sokor«. Zja-

traj je jel padati med dežjem sneg, ki je pa takoj pojenjal, dež pa je lil še dalje. Svet je tako zabasan cel dan s megli, da ni še nobenega upanja na bolje — če se zopet tako naglo, kakor ponoči, ne bode izvršila izprememba.

Arretacija. Nadstrahnik prvega ljubljanskega zaveza na straženje in zaklopanje Anton Gajzer je pred par dnevi med ponotnim pregledovanjem tovarne sodavice v Slomškovi ulici zapasil sumljivega človeka, ki se je na tamočnje dvorišče utihotapil. Oddal ga je mestnemu stražniku. Isti nadstrahnik je v zidarski baraki v Vodmatu nasproti trgovca g. Gerjola ponoči zasačil človeka brez izkazil. Bil je to neki Fran Fuhrmann iz Moravakega, v katerega posesti se je našel steklarski demant, ki ga kot izučen kovač gotovo ni smel pristiavati med svoje obrtno orodje. Tudi ta dečko je našel prenočišče v »hotelu magistrat«. Taka podpora preobloženih mestnih stražnikov in orožnikov je vsekakor hvala vredna.

Oblastva zasledujejo 16letnega delavca Vincencija Sandschusterja iz Vöcklabrucka na Zg. Avstrijskem, ker je sumljiv, da je svojemu gospodarju v Welsu potom uloma ukradel 700 K denarja. Sandschuster hodi po svetu s kinematografi in je baje sedaj krenil od tam proti Trstu.

Delavsko gibanje. Večerj se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 25 macedoncev in 15 Slovkov.

Društvena naznanila.

Tamburaško dramatično društvo »Sovič« v Postojni priredi v nedeljo, dne 20. novembra 1910 v veliki dvorani »Narodnega hotela« veseloigro v treh dejanjih »Pri belem konjičku«. Začetek ob pol 8. zvečer, konec ob 10. Po igri ples in prosta zabava.

Podružnica »Slovenskega planinskega društva« v Cerknem uprizar v nedeljo, dne 20. novembra t. l. Jaka Štokovo veseloigro s petjem v treh dejanjih »Moč uniforme«. Po igri prosta zabava s plesom.

Prosveta.

Slovensko deželno gledališče. Jutri, v soboto se uprizar velika jugoslovanska drama, Ivana pl. Vojnovića »Ekvinoklija« v štirih dejanjih z glasbo Ivana pl. Zajca, ki jo izvaja »Slovenska Filharmonija« pod vodstvom gosp. kapelnika prof. Fr. Relnerja. Predstava se vrši za par - abonente. Glavne vloge igrajo g. Danilova, gđ. Wintrova, g. Nučič, g. Danilo, g. Verovšek in g. Skrbinek. — V nedeljo popoldne ob 3. prvi burka »Sladkosti rodbinskega življenja« (izven abonementa; za lože par). Glavne vloge igrajo g. Bohuslav, g. Nučič, g. Danilo, gđ. Thalerjeva in gđ. Wintrova. — Zvečer ob 7. se igra drugi izvrstna burka »Zakonake metode« (za nepar - abonente). Ta drastična burka ima namen, vzbuhati smeh ter gledalce čim bolj zabavati. Kdor se torej rad smeje po dnevnih težavah in skrbih, naj si to razbrzdano komično burko ogleda.

Slovanski Jug.

— Dr. Hinković o Vasičevi aferi. Z ozirom na razkritja Masarykova o Friedjungovih dokumentih se je napotil glavni zagovornik v »veleizdajniškem« procesu dr. Hinković v Belgrad, da nabere tam material, nanašajoč se na »veleizdajniški« proces. O uspehu svojega potovanja poroča sedaj dr. Hinković v »Hrvatskem Pokretu« tako-le: »Na podlagi dosedaj izvedene ankete o aferi Stefanovič Vasič sem prišel do prepričanja, da bo imela vsekakor dalekosežne posledice. Zdi se, da ima policija materialnih dokazov za resničnost Vasičevih trditev, da so pri fabrikaciji falsifikatov sodelovali dragoman avstrijskega poslanstva Viktor Svetochowski, ravnatelj poslaniške pisarne Tiefenbach in drugi, zlasti pa za to, da je Vasič bil v direktni zvezi z grofom Forgachem. Za nas je izrednega interesa to, kar sem izvedel o Vasičevem bivanju v Zagrebu tekem meseca aprila tega leta. Po podatkih, ki sem jih zbral, se bo dokazalo, da je Vasič v Zagrebu obseval s osebami, ki se igrale važno vlogo v »veleizdajniškem« procesu. Splošno se sodi, da so dosedaj dognane stvari tako težke narave, da bo vsekakor prišlo do glavne razprave. Preiskavo vodi šef policije Lazić in se je nadejati, da bo skoro dovršena. Nato se bodo akti izročili sodišču, osiroma državnemu pravdnistvu. Če bo razprava javna ali tajna, se sedaj še ne more vedeti. Ako bo iz diplomatskih ozirov odrejena tajnost, bo vsekakor omejena samo na gotov del razprave. Ker »veleizdajniškega« procesa ne bo bitihonec, a jasnikakor ne dvomim, da so se dokumenti, a katerimi se je imela upraviteljska anekdota in »veleizdajniški« proces, falsificirali na samo v Belgradu, marveč tudi na Hrvaškem, da je bilo na tem lepem delu

udeleženih več band, bom jaz vsekakor to, kar sem zbral v Belgradu, uporabil za »veleizdajniški« proces.

— Sklepanje hrvaškega sabora. Uradni list hrvaške vlade »Narodne Novine« je večerj priobčil kraljev reskript, s katerim se sklicuje hrvaški sabor v torek, dne 22. novembra. V posebnem članku potrjujejo »Narodne Novine« vest, da bo sabor takoj po prvi seji odgoden, in sicer zato, da se da banu čas, da sestavi vladno večino.

— Smrt hrvaškega književnika. V Vinkovcih je predvečerajšnjim umrl na sušici eden najbolj nadarjenih modernih hrvaških pisateljev, Ivan Kozarac. Pokojnik se je rodil leta 1883. v Vinkovcih. Literarno je deloval leta 1903. Bil je zvest so-trudnik »Savremenika«, »Pokreta«, »Obzora«, »Zvonac«, »Vijenaca« in drugih listov. Leta 1906. je izdal zbirko svojih novel »Slovanska krv«. Najboljše njegovo delo je novela iz slovanskega življenja »Gjuka Begović«.

— Hrvatsko časniškarsko društvo. V avstro - ogrski monarhiji so bili dosedaj edino hrvaški časnikarji, ki niso imeli svoje stanovske organizacije. Po dolgih pogajanjih se je lani osnovalo hrvaško časniškarsko društvo in predložilo so se pravila vladi v odobrenje. Ta pravila je vlada z odlokom 11. novembra odobrila. Kakor čitamo v »Hrvatskem Pokretu« se bo ustanovni občni zbor vršil že v nekaj dneh.

— Sprememba tiskovnega zakona v Srbiji. O nameravani spremembi tiskovnega zakona je te dni razpravljajl državni svet. Večina državnega sveta pod vodstvom S. Nikola-jevića je v načelu za spremembo tiskovnega zakona, manjšina pa je proti vsaki spremembi, češ, da je po ustavi časopisje v Srbiji svobodno. Vsako utesenje te svobode bi torej bilo kršenje ustave.

— Sprava med bolgarskim carjem in narodno stranko. Narodna stranka bolgarska, ki je nositeljica slovanske ideje na Bolgarskem, je bila že 5 let v ljutem boju proti kralju Ferdinandu. Sedaj pa je došlo med carjem in narodno stranko do sprave. V znak sprave je car sprejel predsednika narodne stranke Ivana Geševa v družbi s strankinimi prvaki T. Todorovim, S. S. Bobčevim, D. Jablanskim in M. Madzarovim. Tej spravi pripisujejo na Bolgarskem velik politični pomen.

— Pozdrav sofijske trgovske zbornice belgradski. Te dni se je ustanovila v Belgradu trgovska zbornica. Z ozirom na to je poslala sofijska trgovska zbornica v Belgrad ta - le brzojavni pozdrav: »Sofijska trgovsko - industrijalna zbornica pozdravlja z iskreno radostjo ustanovitve trgovske zbornice v stolici bratskega srbskega naroda. V današnji prvi seji v tekočem zasedanju smatra zbornica za svojo dolžnost, da pošlja svoje pozdrave z željo, da bi blagoslovil bog delovanje bratske zbornice. Naj bi delovala na to, da se čim najpreje doseže gospodarsko zblizanje enoplemenih narodov srbskega in bolgarskega.

Književnost.

— »Slovenski Trgovski Vestnik« ima v št. 11 naslednjo vsebino: 1. Dr. R. Marn: Pristojbinski namestek. 2. Fr. Stupar: Važnost esperanta za trgovino. 3. J. Skalar: Trgovčeve informacije. 4. F. K. Vožický: Referat »Narodno - gospodarskega društva« v Pragi. 5. Rudolf Šega: Karteli in trgovina. 6. Raznoterosti: Agro - Merkur. — Mednarodna industrija, poljedelska in obrtna razstava v Sofiji. — Krasen razvoj čeških bank. — Podpis na poštinih čehih. — Otvoritev šeste visoke trgovske šole v Nemčiji. — Trgovska bilanca naše monarhije. — Dobrodele carine v Avstro - Ogrski. — Dobave za vojaštvo in mornarico. — Poštunakazni promet poštne hranilnice z Belgijo. — Obrtna zadruga na Bledu. — Izvozna trgovina Bosne leta 1909. — Nekoliko statistike o sladkorju. — Transportno zavarovanje leta 1909. Soglasna sodba vseh gospodinj. 7. Društvene vesti. 8. Trgovske bolnišice in podporno društvo v Ljubljani. 9. Oglasi.

— »Sree« Italijani so te dni praznovali nekaj praznik. Te dni je bil namreč prodan petstotitisoč izvod znane knjige »Cuore« (Sree), ki jo je spisal sloveči italijanski pisatelj Edmondo De Amicis. Knjiga je prvič izšla leta 1886. dne 15. oktobra. Seveda je doživela mnogo izdaj, ali uspeh je prekosil vsa pričakovanja pisatelja in založnika. Pol milijona izvodov te knjige je torej prišlo med italijanski narod. Če se pomisli, da navadno po več ljudi čita posamezni izvod take knjige, da kroši časih taka knjiga od hiše do hiše, da v javnih in šolskih knjižnicah kar več ljudi čita en in isti izvod, si je lahko izračunati, koliko ljudi je čitalo knjigo »Sree« samo v italijanskem jeziku. Na milijone! A knjiga je preložena tudi na francoski, na španjoli,
